

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра нової та новітньої історії України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та деканатів
проф. Гаврилюк С. В.

15 жовтня 2017 р.

**ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НОВОГО ТА
НОВІТНЬОГО ЧАСУ**

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки магістрів

галузь знань 03 – «Гуманітарні науки»
спеціальність 032 Історія та археологія
спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

освітня програма «Історія, правознавство, суспільствознавство»

освітня програма «Історія, європеїстика, археологія»

Луцьк – 2017

Робоча програма навчальної дисципліни «Дискусійні питання історії України нового та новітнього часу» для студентів за спеціальностями: 032 «Історія та археологія; 014 «Середня освіта (Історія)»
« 28 » серпня 2016 р. – 25 с.

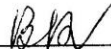
Розробник: Пришляк В. В., доцент кафедри нової та новітньої історії України, канд. іст. наук.



Рецензент: Шабала Я. М., завідувач кафедри археології, давньої та середньовічної історії України, докт. іст. наук, професор.




Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри нової та новітньої історії України
протокол № 7 від 19.10.2016 р.

Завідувач кафедри  (проф. Баран В. К.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 2 від 23.11.2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту)  (Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 5 від 15.02.2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни “Дискусійні питання історії України нового та новітнього часу”, складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальностями: 032 «Історія та археологія; 014 «Середня освіта (Історія)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є дискусійні моменти української історії XVI – XVIII ст. в контексті модернізації та трансформації суспільно-історичних процесів у Центрально-Східній Європі ранньомодерної доби.

Міждисциплінарні зв'язки: історія Західної Європи раннього Нового часу, історіографія та історіософія XIX – XX ст.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Дискусійні моменти історії України XVI – першої половини XVII ст.
2. Дискусії стосовно української історії другої половини XVII – XVIII ст.

1. Опис навчальної дисципліни

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно з навчальним планом напряму підготовки (спеціальності) і представляється у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів __5__	галузь знань 03 – «Гуманітарні науки»	вибіркова
Модулів __2__	спеціальностями: 032 «Історія та археологія; 014 «Середня освіта (Історія)»	Рік підготовки __5__
Змістових модулів __2__		Семестр __9__
ІНДЗ: <u>нема</u>		Лекції __30__ год.
Загальна кількість годин __150__		Практичні (семінари) __30__ год.
Тижневих годин (для денної форми навчання):	Освітньо-кваліфікаційний рівень – магістр	Лабораторні ____ год.
аудиторних __4__		Самостійна робота __82__ год.
самостійної роботи __6,8__		Консультації __8__ год.
консультації __0,7__		Форма контролю: <u>залік</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Дискусійні питання історії України нового та новітнього часу” є

засвоєння студентами магістратури різних наукових трактувань та вироблення ґрунтовної власної точки зору з приводу окремих суперечливих питань з української історії другої половини XVI–XVIII століть у сфері політики, економіки, соціуму та культури.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Дискусійні питання історії України нового та новітнього часу” є

засвоєння та переосмислення студентами магістратури вузлових питань української історії ранньомодерної доби; аналіз джерел та висвітлення історіографії дискусійних питань, що перебувають в полі зору українських та зарубіжних дослідників; характеристика сучасного підходу до їх трактування; закріплення навичок ведення дискусії в контексті культури наукової полеміки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- перебіг подій в історії України ранньомодерної доби;
 - історичні персоналії історії України;
 - загальноєвропейські та національні особливості історичних явищ;
 - соціальні процеси в Україні окресленого періоду;
 - понятійно-термінологічний апарат науки;

вміти :

- полемізувати на тему ключових моментів української історії;
 - класифікувати опубліковані архівні матеріали з теми;
 - використовувати дані із всесвітньої мережі Інтернет;
 - підготувати самостійну розвідку на одну із тем;
 - підтримувати конструктивну дискусію, робити висновки з неї.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

1 змістовий модуль

Вступна лекція (1 год)

Тема I. Дискусійні проблеми української історії нового часу

Поняття дискусії, її значення для наукового прогресу. Огляд дискусійних питань української історії XVI – XVIII ст. Ранньомодерна чи нова історія України: до проблеми термінології та періодизації. Українська історіографія у першій чверті XXI ст.: здобутки і проблеми.

Тема II. Джерелознавство історії України нового часу: питання достовірності

Характеристика основних видів джерел. Реалії та вигадки в писемних джерелах. Литовські Статути XVI ст.: пам'ятки староукраїнського чи староруського права? Проблема достовірності та рівня компілятивності козацьких літописів. Проблема авторства “Історії Русів”.

Тема III. Люблінська 1569 та Берестейська 1596 р. унії: дискусія про наслідки

Люблінська польсько-литовська унія 1569 р.: передумови, причини та реалізація. Геополітична ситуація в Центрально-Східній Європі. Україна-Русь – третій зайвий у Речі Посполитій “двох народів”? “Волинці” та “кияни”: український шлях на Люблінському сеймі 1569 р. Берестейська церковна унія 1596 р.: задум та історична реальність. Церква і суспільство від Берестейського собору 1596 р. до легалізації православної ієрархії у 1632 р.

Тема IV. Дискусійні моменти генези і розвитку українського козацтва

Перші писемні згадки про козаків. Спів про витоки українського козацтва. Великий кордон як фактор становлення українського козацтва у XVI ст. Запорожці і татари – вороги чи сусіди? Початки Запорозької Січі. Хортиця та інші Січі низових козаків. Іван Сірко у протистоянні турецько-татарської загрози. Нова (Покровська) Січ: територія та устрій. Ліквідація Запорозької Січі 1775 р. та подальша доля запорожців.

2 змістовий модуль

Тема V. Військо Запорозьке: до і після Переяславсько-Московської угоди 1654 р.

Ідея Гетьманату та особливості формування державного устрою. Проблема моделі Української козацької держави. Міжнародна дипломатія Війська Запорозького у пошуках союзників. Головні битви доби Хмельниччини. Причини поразки під Берестечком 1651 р. Підготовка та хід Переяславської ради 1654 р. Суть “Переяславської легенди”. Проблема достовірності інформації у “Присяжних книгах” 1654 р. Сепаратне Віленське перемир’я 1656 р. і дипломатія Б.Хмельницького. Історіографічні стереотипи і проблема їх подолання.

Тема VI. Гетьманщина в останній чверті XVII – 80-х рр. XVIII ст.

Джерельна база, історіографія та періодизація історії Гетьманщини. Політична історія: дискусійні моменти. Соціальна структура суспільства Гетьманської України. Українське право і судочинство. Економічний розвиток. Військова справа. Культурне життя. Російський централізм і занепад української автономії. Ліквідація автономного устрою Гетьманату у 60 – 80-х рр. XVIII ст. Роль і місце Гетьманату в історії України.

**Тема VII. Україна-Гетьманщина і Російська імперія кінця XVIII ст.:
аналіз політичних відносин**

Головні етапи українсько-російських політичних взаємин. “Зрада” Мазепи та її наслідки. Політична автономія Гетьманщини в роки становлення Російської імперії. Колезька реформа в Україні. Загострення політичного конфлікту Полуботок – Петро I. Аналіз процесу інкорпорації України до складу Російської імперії та ліквідація козацької автономії.

Тема VIII. Феномен українського бароко

Загальна характеристика розвитку культури. Вплив політичних чинників на формування ментальності українського народу. Освіта, наука, книгодрукування. Києво-Могилянська академія. Чернігівський, Переяславський і Харківський колегіуми. Єзуїтський колегіум і Львівський університет. Інтелектуальна еліта в суспільно-політичному та культурному житті. Козацьке бароко: архітектура, малярство, музика. Література “канцеляристів”. Проблема авторства “Історія Русів”. Історизм українського фольклору козацько-гетьманської доби.

4. Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна складається із двох змістових модулів.

Таблиця 2.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Конс.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Дискусійні моменти історії України XVI – першої половини XVII ст.							
Тема 1. Вступна лекція. Дискусійні проблеми української історії нового часу	15	4			1	10	
Тема 2. Джерелознавство історії України нового часу: питання достовірності	21	4	4			12	
Тема 3. Люблінська 1569 та Берестейська 1596 р. унії: дискусія про наслідки	20	3	6		1	10	
Тема 4. Дискусійні моменти генези і розвитку українського козацтва	20	4	5		1	10	
Разом за змістовим модулем 1	76	15	15		4	42	
Змістовий модуль 2. Дискусійні моменти української історії другої половини XVII – XVIII ст.							
Тема 5. Військо Запорозьке: до і після Переяславсько-Московської угоди 1654 р.	21	4	6		1	10	
Тема 6. Гетьманщина в останній чверті XVII – 80-х рр. XVIII ст.	19	4	4		1	10	
Тема 7. Україна-Гетьманщина і Російська імперія у XVIII ст.: аналіз політичних відносин.	18	4	3		1	10	
Тема 8. Феномен українського бароко	16	3	2		1	10	
Разом за змістовим модулем 2	74	15	15		4	40	
Усього годин	150	30	30		8	82	

5. Теми практичних занять.

Тема II. Джерелознавство історії України нового часу: питання достовірності

(практичне заняття – 4 год.)

1. Проблема валідності історичних джерел.
2. Реалії та вигадки у ранньомодерних писемних джерелах.
3. Три Литовські Статути XVI ст.: редакції та списки.
4. Компілятивність літератури “канцеляристів”: Самовидець – Граб’янка – Величко.

Тема III. Люблінська 1569 та Берестейська 1596 р. унії: дискусія про наслідки

(практичне заняття – 6 год.)

1. Історіографічні дискусії про спільну польсько-українську історичну спадщину: “сарматський” міф проти “хозарського” міфу.
2. Українська шляхта та її позиція на Люблінському сеймі 1569 р.: “волинці” і “кияни”.
3. Україна-Русь – третій зайвий у Речі Посполитій “двох народів”?
4. Криза в Київській митрополії у XVI ст.
5. Братства в українських містах: за / проти кого?
6. Берестейські собори 1596 р., їх перебіг та рішення.

Тема IV. Дискусійні моменти генези і розвитку українського козацтва

(практичне заняття – 5 год.)

1. Теорія “Великого кордону” і перші писемні згадки про козаків.
2. Початки Запорозької Січі: Хортиця – Томаківка – Базавлук.
3. Дмитро Вишневецький (Байда): кондотьєр (найманець) чи перший козак?

4. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: вихід козацтва на політичну арену.
5. Козацькі війни кінця XVI – першої половини XVII ст.: оцінка цілей та стратегій.

Тема V. Військо Запорозьке: до і після Переяславсько-Московської угоди 1654 р.

(практичне заняття – 6 год.)

1. Козацький Гетьманат як модель державного устрою Війська Запорозького.
2. Геополітика і дипломатія Війська Запорозького до і після 1654 р.
3. Соціальна структура Війська Запорозького.
4. Переяслав-1654: альтернатива чи безвихідь у політичній діяльності Богдана Хмельницького?
5. Статті Б. Хмельницького і “Березневі статті”. “Присяжні книги” 1654 р. як приклад фальсифікації.
6. Зовнішньополітичний вектор Війська Запорозького у 1655–1657 рр.: дискусія про Вільно-1656.

Тема VI. Гетьманщина в останній чверті XVII – 80-х рр. XVIII ст.

(практичне заняття – 4 год.)

1. Історична постать гетьмана Івана Мазепи: порівняльний підхід.
2. Північна війна і українські землі: між Росією, Швецією та Польщею.
3. Шведсько-український союз 1708 р.: причини, характер, реалізація.
4. Конституційний проект чи *pacta conventa*? – дискусія про “Правовий уклад та конституцію відносно прав і вольностей Війська Запорозького” 1710 р. Пилипа Орлика.

Тема VII. Україна-Гетьманщина і Російська імперія у XVIII ст.: аналіз політичних відносин (практичне заняття – 3 год.)

1. Мазепа і мазепинці у контексті політичного конфлікту місцевої знаті та іноземного абсолютизму в Центрально-Східній Європі.
2. Військо Запорозьке і новопостала Російська імперія: пристосуванство чи конфронтація? Проблема колаборації.
3. Від Мазепа до Розумовського: аналіз процесу інкорпорації козацької України до складу імперії

Тема VIII. Феномен українського бароко

(практичне заняття – 2 год.)

1. Культурний простір Європи та формування ментальності українського народу.
2. Інтелектуальна еліта в суспільно-політичному та культурному житті.
3. Український вплив на російську культуру XVIII ст.

6. Самостійна робота.

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу по кожній темі та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем літератури відповідно до структури навчальної дисципліни. Загалом на самостійну роботу виділено 88 годин. Сюди враховано час, який студент виділяє для підготовки до двох модульних контрольних робіт.

7. Методи навчання: словесні, наочні, практичні.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік. Студенти мають можливість не складати іспит, отримавши за семестр не менше 75 балів.

Перелік контрольних питань для заліку:

1. Польська експансія на українські землі. Історіографічні дискусії про історичну спадщину: “сарматський” міф проти “хозарського” міфу.
2. Українська шляхта на Люблінському сеймі 1569 р.: “волинці” і “кияни”.
3. Полеміка навколо укладення Берестейської унії 1596 р.
4. Братства українських міст: за що і проти кого?
5. “Волинські Атени”: у чому полягає феномен Острозької академії?
6. Дискусійні моменти генези українського козацтва. Перші писемні згадки про козаків.
7. Початки Запорізької Січі: Хортиця – Томаківка – Базавлук.
8. Дмитро Вишневецький (Байда): кондотьєр (найманець) чи перший козак?
9. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний: вихід козацтва на політичну арену.
10. Народні рухи та козацькі війни кінця XVI – першої половини XVII ст.: причини і наслідки.
11. Визначіть вплив ідеї гетьманату на формування державного устрою Війська Запорозького.
12. Окресліть геополітичне становище і міжнародну дипломатію Війська Запорозького до і після 1654 р.
13. Проаналізуйте соціальну структуру Війська Запорозького.
14. У чому полягає суть “перяславської легенди”?
15. Українсько-російська угода 1654 р.: альтернатива чи безвихідь у політичній діяльності Богдана Хмельницького?
16. Охарактеризуйте зовнішньополітичну діяльність Б. Хмельницького у 1655–1657 рр.
17. Геополітичні причини Руїни.
18. Петра Дорошенка називали “сонцем Руїни”. Обґрунтуйте.
19. Яка подія в сучасній українській історіографії отримала назву

“Переяслав-2”?

20. Еліта козацької України у пошуках політичної легітимації між Московським царством і Річчю Посполитою у другій половині XVII ст. З якої події можна розпочинати відлік Руїни в Україні?
21. Проаналізуйте політику російського уряду щодо України на зламі XVII – XVIII ст.
22. Північна війна і українські землі: між Росією, Швецією та Польщею. Акцентуйте на головних подіях, які стосувалися безпосередньо України?
23. Використовуючи порівняльний підхід, окресліть історичну постать Івана Мазепи.
24. Шведсько-український союз 1708 р.: причини, характер, реалізація.
25. Проаналізуйте роль Івана Сірка у боротьбі проти турецько-татарської загрози.
26. Конституційний проект чи *pacta conventa*? Чи можна вважати “Правовий уклад та конституцію відносно прав і вольностей Війська Запорозького” 1710 р. Пилипа Орлика першою українською конституцією?
27. Мазепа і мазепинці у контексті політичного конфлікту місцевої знаті та іноземного абсолютизму в Центрально-Східній Європі.
28. Запорожці і татари – вороги чи сусіди?
29. Вкажіть причини і привід для ліквідації Запорозької Січі.
30. У чому полягала особливість запорозьких зимівників?
31. Олекса Довбуш – провідник карпатського опришківства у 30–40-х рр. XVIII ст. Проблема соціального бандитизму.
32. Коліївщина: гайдамацький рух чи селянська війна?
33. Максим Залізняк та Іван Гонта: спільне та різне у біографіях гайдамацьких керівників.
34. Кирило Розумовський: український гетьман чи російський граф? Обґрунтуйте свою думку.
35. Як проявився український вплив на російську культуру XVIII ст.?

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання:

- а) поточний контроль за роботою та рівнем знань та вмій через усне та письмове опитування;
- а) письмові контрольні та самостійні роботи;
- б) тестові завдання;
- в) співбесіди на консультаціях;

10. Розподіл балів

В оцінюванні змістових модулів враховується аудиторна робота студента (45% загальної кількості балів у кожному змістовому модулі + 10% за активність) та результати написання тестової контрольної роботи (45%). Окремо оцінюється виконання ІНДЗ (індивідуального навчально-дослідного завдання). Підсумкова форма контролю – залік.

Модуль 1 (поточне тестування)		Модуль 2 (ІНДЗ)	Модуль 3 Підсумковий контроль (залік)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			
15	15			
12 балів – підготовка і робота на семінарських заняття; 3 бали – активність на семінарських заняттях.	12 балів – підготовка і робота на семінарських заняття; 3 бали – активність на семінарських заняттях.	10	60	100

До поточної модульної оцінки додаються бали за активну навчальну діяльність протягом семестру:

- 3 бали додаються, якщо на 75% практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення;
- 1 бал додається, якщо на 25 % практичних занять студент отримав позитивну оцінку або доповнення.

11. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній (алгоритмічний-дієвий)	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує

		економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на контрольних роботах

1 бал – студент може розрізнити об'єкт навчання і відтворити деякі його елементи, мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.

2 бали – студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має не чіткі уявлення про об'єкт навчання, виявляє здатність елементарно викладати думку, може відтворити кілька термінів, явищ, без зв'язку між ними; повинен вибрати вільний варіант відповіді.

4 бали – студент має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, повторити за зразком певну дію, описує явища, процеси без пояснень причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтуються в поняттях, має фрагментарні навички в роботі з підручником, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі, здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, виявляє інтерес до навчального матеріалу.

6 балів – Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, здатен відтворити його з помилками та неточностями, має стійкі

навики роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати, орієнтується в хронології, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен використовувати наочні матеріали; відповіді непослідовні та нелогічні.

8 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання при розв’язуванні задач за зразком; користується додатковими джерелами.

10 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв’язки між ними; уміє наводити окремі власні приклади та підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми.

12 балів – знання студента є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв’язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв’язки і залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.

14 балів – студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання в дещо змінених ситуаціях, уміє аналізувати і систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; здатен до самостійного опрацювання навчального матеріалу.

16 балів – студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об’єктивної; здатен прийняти іншу позицію як альтернативну.

18 балів – студент володіє узагальненими поняттями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, ставити і розв’язувати проблеми, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них.

20 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити і розв’язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проєкту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 - 81	C		
67 -74	D	Задовільно	
60 - 66	E		
1 – 59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

12. Методичне забезпечення: навчальні посібники, у тому числі електронні версії, збірники тестових завдань, навчально-методичні розробки, опорні конспекти лекцій; інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни; нормативні документи МОН України; ілюстративні матеріали щодо змісту модулів та окремих тем.

Перелік методичних видань

для забезпечення вивчення навчальної дисципліни:

Навчально-методичний практикум *“Історія України: козацько-гетьманська доба (друга половина XVI – кінець XVIII)”* для студентів спеціальності *“Історія”* / Укл. О. Лильо. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. – 294 с.

Яковенко Н. *Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.* –2-е вид., перероблене та розшир. / Наталя Яковенко. – Київ: Критика, 2005. – 584 с.

Пришляк В. В. *Історія України: Навчальний посібник для студентів вузів. У 2 ч. Ч. 1: Від давніх часів до кінця XVIII ст.* / В. В. Пришляк. – Брест: Вид-во УО “БрДУ ім. О.С. Пушкіна”, 2004. – 166 с.

Рекомендована література

Архів Івана Крип'якевича: *Інвентарний опис* / Упоряд. Я. Федорук. Київ; Львів, 2005.

Апанович О. М. *Збройні сили України першої половини XVIII ст.* Київ, 1969.

Бовгиря А. *Козацьке літописання в рукописній традиції XVIII ст. Списки та редакції творів.* Київ, 2010.

Брехуненко В. *Козаки на Степовому кордоні Європи. Типологія козацьких спільнот XVI – XVII ст.* Київ, 2011.

Брехуненко В. *Московська експансія і Переяславська рада 1654 року.* Київ, 2005.

Брехуненко В. А. *Стосунки українського козацтва з Доном у XVI – середині XVII ст.* Київ, 1998.

Брехуненко В. *Східна брама Європи. Козацька Україна в середині XVII – XVIII ст.* Київ, 2014.

Верстюк В. Ф., Горобець В. М., Толочко О. П. *Україна і Росія в історичній ретроспективі: Нариси в 3-х томах. Т. 1: Українські проекти в Російській імперії.* Київ, 2004.

Гадяцька унія 1658 року. Зб. наук. пр. Київ, 2008.

Гваньїні О. *Хроніка європейської Сарматії.* Упоряд. та пер. з пол. о. Ю. Мицика. 2-е вид., доопрац. Київ, 2009.

Голобуцький В. *Запорозьке козацтво.* Вид. 2-е. Київ, 1994.

Горобець В. *Влада та соціум Гетьманату. Дослідження з політичної і соціальної історії ранньомодерної України.* Київ, 2009.

Горобець В. *“Волимо царя східного...”. Український Гетьманат і російська династія до і після Переяслава.* Київ, 2007.

Горобець В. *Еліта козацької України в пошуках політичної легітимації: стосунки з Москвою та Варшавою, 1654–1676.* Київ, 2001.

Горобець В. *Присмерк Гетьманщини: Україна в роки реформ Петра I.* Київ, 1998.

Гошко Т. *Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XIV – початок XVII ст.)*. Львів, 2002.

Грабовецький В. В. *Карпатське опришківство*. Львів, 1966.

Грушевський М. С. *Історія України-Руси*. Т. 1 – 10. Київ, 1991–1998 (репринт видань 1913–1936 рр.).

Гудзяк Б. *Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії*. Перекл. з англ. М. Габлевич. Львів, 2000.

Дашкевич Я. *Україна на межі між Сходом і Заходом (XIV –XVIII ст.) // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Т. ССХХІІ*. Львів, 1991.

Дворнік Ф. *Слов'яни в європейській історії та цивілізації*. Перекл. з англ. В. Верлока, В. Кіку, Д. Матіяш. Київ, 2000.

Дзюба О. *Приватне життя козацької старшини XVIII століття (на матеріалах епістолярної спадщини)*. Київ, 2012.

Дмитриев М. В. *Между Римом и Царьградом. Генезис Брестской церковной унии 1595–1596 гг.* Москва, 2003.

До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. Т. 1–2. Львів, 2004.

Заборовский А. В. *Россия, Речь Посполитая и Швеция в середине XVII в.* Москва, 1981.

Зашкільняк Л., Крикун М. *Історія Польщі*. Львів, 2002.

Заяць А. *Урбанізаційний процес на Волині в XVI – першій половині XVII століття*. Львів, 2003.

Іван Мазепа і мазепинці: Історія та культура України останньої третини XVII – початку XVIII ст.: Наук. зб. / упоряд. І. Скочилас. Львів, 2011

Інкін В. *Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI-XVIII століттях: історичні нариси*. Львів, 2004.

Ісаєвич Я. *Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми*. - Львів, 2002.

Історія української культури. Т. 2: Українська культура ХНІ - першої половини XVII ст. Ред. Я. Ісаєвич. Київ, 2001.

Історія української культури. Т. 3: Українська культура другої половини XVII - XVIII ст. Ред. В. Смолій. Київ, 2002.

Історія Центрально-Східної Європи. Ред. Л. Зашкільняк. Львів, 2001.

Капраль М. *Національні громади Львова XVI-XVIII ст. (соціально-правові взаємини).* Львів, 2003.

Качмарчик Я. *Богдан Хмельницький.* Перекл. з польськ. І. Сварник. Львів, 1998.

Коваленко О. Б. *Павло Полуботок – політик і людина.* Чернігів, 1996.

Когут З. *Коріння ідентичности. Студії з ранньомодерної та модерної історії України.* Перекл. з англ. С. Грачова. Київ, 2004.

Когут З. *Російський централізм і українська автономія. Ліквідація Гетьманщини, 1760–1830.* Перекл. з англ. Київ, 1996.

Компан О. С. *Міста України в другій половині XVII ст.* Київ, 1963.

Кравченко В. В. *Нариси з української історіографії епохи національного відродження (друга половина XVIII – середина XIX ст.).* Київ, 1996.

Крижанівський О. П., Плохій С. М. *Історія Церкви та релігійної думки в Україні: кінець XVI – середина XIX ст.* Київ, 1994.

Крикун М. *Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV–XVIII ст. Кордони воєводств у світлі джерел.* Київ, 1992.

Крикун М. *Воєводства Правобережної України у XVI – XVIII століттях.* Статті і матеріали. Львів, 2012.

Крикун М. *Земські уряди на українських землях у XV–XVIII ст.* // *Записки Наукового Товариства ім. Шевченка.* Т. ССХХVІІІ. Львів, 1994.

Крикун М. *Між війною і радою. Козацтво Правобережної України в другій половині XVI – на початку XVIII століття.* Статті і матеріали. Київ, 2006.

Кримський А. *Історія Туреччини.* Київ, 1996 (передрук з вид.: Київ, 1924).

- Крип'якевич І. *Богдан Хмельницький*. Вид. 2-е. Львів, 1990.
- Крізь століття* : Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя. Львів, 2012.
- Кулаковський П. *Канцелярія Руської (Волинської) метрики (1659-1673)*. *Студія з історії українського регіоналізму в Речі Посполитій*. Острог; Львів, 2002.
- Леп'явко С. *Великий кордон як фактор становлення українського козацтва (XVI ст.)*. Запоріжжя, 2001.
- Леп'явко С. *Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні*. Чернігів, 1996.
- Леп'явко С. *Українське козацтво у міжнародних відносинах (1561-1591)*. Чернігів, 1999.
- Лескинен М. *Мифы и образы сарматизма. Истоки национальной идеологии Речи Посполитой*. Москва, 2002.
- Липинський В. *Україна на переломі. 1657–1659. Записки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті*. Ред. Л.-Р. Білас і Я. Пеленський. Філадельфія, 1991.
- Липинський В. *Участь шляхти у великому українському повстанні під проводом гетьмана Богдана Хмельницького*. Ред. Л. Р. Білас. Філадельфія, 1980.
- Лисяк-Рудницький І. *Історичні есе*. Т. 1. Упор. Я. Грицак. Київ, 1994.
- Луняк Є. *Козацька Україна у французьких історичних дослідженнях*. Київ; Ніжин, 2012.
- Маслійчук В. *Козацька старшина слобідських полків другої половини XVII – першої третини XVIII ст.* Харків, 2009.
- Микитась В. *Давньоукраїнські студенти і професори*. Київ, 1994.
- Михайловський В. *Еластична спільнота. Подільська шляхта в другій половині XIV – 70-х роках XVI століття*. Київ, 2012.
- Мицько І. З. *Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576–1636)*. Київ, 1990.
- Мыцык Ю. А. *Украинские летописи XVII века*. Днепропетровск, 1978.

- Мишанич Я. *“Історія Русів”*: історіографія, проблематика, поетика. Київ, 1999.
- Мордвінцев В. М. *Російське самодержавство і Українська Православна Церква в кінці XVII – XVIII ст.* Київ, 1997.
- Наливайко Д. *Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI–XVIII ст.* Київ, 1998.
- Нічик В. М. *Петро Могила в духовній історії України.* Київ, 1997.
- Оглоблин О. *Гетьман Іван Мазепа та його доба.* – Вид. 3-є, доповн. і випр. – Нью-Йорк; Київ, Львів; Острог; Торонто, 2003.
- Паядайте-Василяускене А.-В. *Кириличні списки Другого Литовського Статуту: палеографія, хронологія, кодикологія.* Перекл. з лит. Львів, 2004.
- Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження).* Збірник статей. Київ, 2003.
- Пилип Орлик: життя, політика, тексти: матеріали Міжнар. наук. конф. “Ad Fontes” до 300-ліття Бендерської конституції 1710 р.,* (Київ, НаУКМА, 14–16 жовтня 2010 року) Ред. Н. Яковенко. Київ, 2011
- Пірко В. *Заселення і господарське освоєння степової України в XVI – XVIII ст.* Донецьк, 2004.
- Плохий С. Н. *Панство и Украина. Политика Римской курии на украинских землях в XVI – XVII вв.* Киев, 1989.
- Плохий С. *Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій.* Автор. пер. з англ. Київ, 2013.
- Плохий С. *Наливайкова віра. Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні.* Пер. з англ. Київ, 2005.
- Плохий С. *Походження слов’янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі.* Автор. пер. з англ. Київ, 2015.
- Попович М. *Нарис історії культури України.* Київ, 1998.
- Посохова Л. Ю. *На перехресті культур, традицій, епох: православні колегіуми України наприкінці XVII – на початку XIX ст.* Харків, 2011.

Ранньомодерна Україна на перехресті цивілізацій, культур, держав та регіонів. Відп. ред. В. Смолій. Київ, 2014.

Розумовська М. *Розумовські. Родина при царському дворі.* Пер. з нім. Київ, 2015.

Русина О. *Україна під татарами та Литвою.* Київ, 1999.

Сагановіч Г. *Нарыс гісторыі Беларусі ад старажытнасці да канца XVIII стагоддзя.* Мінск, 2001.

Сагановіч Г. *Невядомая вайна. 1654–1667.* Мінск, 1995.

Сас П. *Політична культура українського суспільства (кінець XVI – перша половина XVII ст.).* Київ, 1998.

Скочиляс І. *Галицька (Львівська) єпархія XII–XVIII ст. Організаційна структура та правовий статус.* Львів, 2010.

Смолій В., Степанков В. *Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет.* 3-є доопрац. вид. Київ, 2009.

Смолій В., Степанков В. *Петро Дорошенко. Політичний портрет.* Київ, 2011.

Смолій В., Степанков В. *Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.).* Київ, 2009.

Соціум. Альманах соціальної історії. Ред. В. Горобець, Н. Старченко. Вип. 1–10. Київ, 2002–2012.

Степовик Д. *Українська гравюра бароко. Майстер Ілля, Олександр Тарасевич, Леонтій Тарасевич, Іван Щирський.* Київ, 2013.

Стороженко І. С. *Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у Визвольній війні українського народу середини XVII ст.* Дніпропетровськ, 1996.

Субтельний О. *Мазепинці. Український сепаратизм на початку XVIII ст.* Перекл. з англ. В. Кулик. Київ, 1994.

Україна XVII століття: суспільство, філософія, культура. Ред. А. Довга, Н. Яковенко. Київ, 2005.

Україна в Центрально-Східній Європі. Студії з історії XI–XVIII століть. Ред. В. Смолій. Вип. 1–14. Київ, 2000–2014.

Україна крізь віки: Зб. наук. праць на пошану академіка НАН України, професора Валерія Смолія. Київ, 2010.

Смолій В., Степанков В. *Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет. 3-є доопрац. вид. Київ, 2009.*

Українська держава другої половини XVII–XVIII ст.: політика, суспільство, культура. Ред. В. Смолій. Київ, 2014.

Українське суспільство на зламі Середньовіччя та Нового часу. Нариси з історії ментальності та національної свідомості. Ред. В. Смолій. Київ, 2001.

Ульяновський В. І. *Історія Церкви та релігійної думки в Україні. Середина XV– кінець XVI ст. Кн. 1–2. Київ, 1994.*

Федорук Я. О. *Міжнародна дипломатія і політика України. 1654 — 1657. Ч. I: 1654 рік. Львів, 1996.*

Федорук Я. *Віленський договір 1656 року. Східноєвропейська криза і Україна у середині XVII століття. Київ, 2011. — 623 с. + 80 с. іл.*

Чухліб Т. *Козаки і монархи. Міжнародні відносини ранньомодерної Української держави 1648–1721 рр. 3-тє вид., виправл. і доповн. Київ, 2009.*

Чухліб Т. *Секрети українського полівасалітету. Хмельницький — Дорошенко — Мазепа. Київ, 2011.*

Яковенко Н. *Вступ до історії. Київ, 2007.*

Яковенко Н. *Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI — початку XVIII ст. Київ, 2012.*

Яковенко Н. *Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI — XVII ст. Київ, 2002.*

Яковенко Н. *Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. Вид. друге, перегл. і виправ. Київ, 2008.*

<http://www.mazepa.name/>

<http://www.podrobnosti.ua/>

<http://www.history.org.ua/socium/contents.htm/>